

MOKSLINIS POŽIŪRIS Į SUMANIŲ KAIMŲ KONCEPCIJĄ

Žemės ūkio ministerijos užsakymu Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijos mokslininkai (tyrimo vadovė prof. dr. Vilma Atkočiūnienė) 2021 metais atliko mokslinį tyrimą „DĖL SUMANIŲJŲ KAIMŲ KONCEPCIJOS ĮGYVENDINIMO LIETUVOJE“.

Tyrimė apibrėžtos šios Sumanumo sąvokos:

Sumanumas (angl. *Smartness*) – greitas, efektyvus ir išmintingas veikimas kuriant, ir priimant pažangius sprendimus ženkliai pagerinančius individo, šeimos, bendruomenės ir visuomenės gyvenimo, jų vykdomos veiklos ir juos supančios aplinkos kokybę.

Sumanumas kaip mąstymo funkcija – aukšto lygio mentaliniai gebėjimai greitai, taikant holistinį (visybišką) požiūrį ir naujas technologijas, tikslingai bei integruojančiai veikti sukuriant tvarų sisteminių vystymąsi (pokyčių grandinę).

Sumanus sprendimas – ekonomiškai, socialiai ir technologiškai pažangus pasirinkimas ženkliai pagerinantis daugumos kaimo gyventojų gyvenimo, jų vykdomos veiklos ir kartu juos supančios aplinkos kokybę.

Sumanus valdymas – nauja valdymo forma, naudojanti sudėtingas informacines ir kt. technologijas, integruojančias ir sujungiančias informaciją, procesus, institucijas ir infrastruktūrą, siekianti geriau tarnauti piliečiams ir visuomenei.

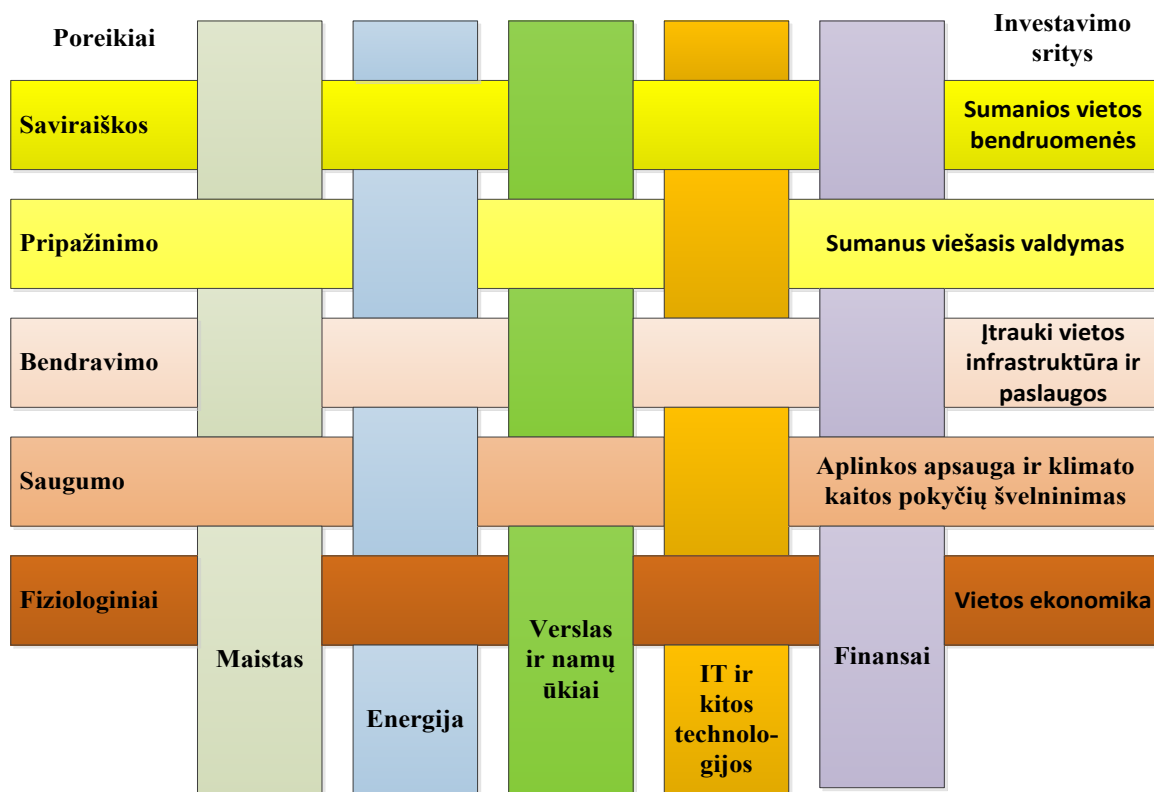
Sumani VVG – proaktyvi organizacija; ekonomiškai, socialiai ir technologiškai pažangius sprendimus, didinančius gyventojų gyvenimo, jų vykdomos veiklos ir kartu juos supančios aplinkos kokybę, priimančios socialiniai partneriai tvarių rezultatų siekiantys per vertės padidinimą kaimo bendruomenėms.

ŽŪA mokslininkų atlikto tyrimo duomenimis, Sumanūs kaimai iš kitų kaimų išsiskiria tam tikrais bruožais:

- geri gyventojų elektroninio raštingumo įgūdžiai;
- socialinių ir kitų paslaugų prieinamumas;
- novatoriški ir integruoti sprendimai aplinkosaugos klausimais;
- atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimas;
- trumpųjų maisto tiekimo grandinių kūrimas;
- vietos produktų vartojimo skatinimas ir populiarinimas skaitmeninėmis technologijomis;
- žiedinės ekonomikos principų taikymas žemės ūkio ir maisto atliekoms;
- verslo galimybių didinimas ir darbo vietų kūrimas;
- turizmui pritaikytas vietos kultūros paveldas bei kiti aspektai.

Sumanių kaimų projektus (investavimo kryptys) galima susieti su simboliu „drobė“ (žr. pav.), tai yra dvynyčiu drobinio pynimo audiniu iš ilgo linų pluošto arba pašukinių verpalų. Sumanių kaimų „drobė“ yra sąveikų tarp kaimo vietovių, sektorių, veiklų ir suinteresuotųjų kūrimas atliepiant į vietos gyventojų poreikius bei kuriant teigiamą poveikį kaimo, savivaldybių ir regionų vystymuisi.

Apibendrinami tyrimą ŽŪA mokslininkai teigia, kad **Sumanus kaimas** – tai kaimo bendruomenė, kuri remiantis vietos *stipriosiomis pusėmis ir galimybėmis*, užtikrinant kuo platesnį dalyvavimą ir bendradarbiavimą, bei panaudojant skaitmeninių ir kitų technologijų siūlomus sprendimus, įgyvendina inovatyvius ir integruotus sprendimus tam, kad išsaugotų ir puoselėtų savo kaimiškumą, identitetą, pagerintų savo gyvenimo kokybę ir padidintų bendruomenės atsparumą nepalankiems išorės veiksniams.

Tranformuojančios jėgos, struktūros ir procesai, ištekliai

Pav. „Sumanų kaimų „drobė“

Sumanūs kaimai yra pirmieji įgyvendinant socialines inovacijas, kurios yra svarbios darnumo (tvaramo) iššūkiams kaimo vietovėse priimti. Sumanūs kaimai gali būti reikšmingi ir ES Žaliojo kurso įgyvendinimo dalyviai vietos lygiu.

Siekiant, kad ateities Lietuvos kaimas būtų sumanus, vienas svarbiausių vaidmenų teks vietos veiklos grupėms (VVG), kurios geriausiai išmano vietos problemas, yra sukaupusios socialinį kapitalą – vietos gyventojų ryšius, pasitikėjimą bei turi administravimo struktūras ir patirtį.

Mokslininkų išvadose teigiama, kad LEADER yra tinkama priemonė Sumanų kaimų koncepcijai vietos lygmeniu paremti. Teikiant paramą Sumanaus kaimo projektams, prioritetas turėtų būti teikiamas žaliajai pertvarkai, aplinkosaugai, investicijų pritraukimui, skaitmeniniams sprendimams. Rengiant ir įgyvendinant Sumanaus kaimo projektus ypatingas dėmesys bus skiriamas partnerystei ir bendradarbiavimui – siekiama, kad projekte bendradarbiautų kelios kaimo vietovės ar net kelių savivaldybių kaimų bendruomenės. Taip pat projektuose galės dalyvauti vietos verslo ir valdžios atstovai. Kadangi Sumanų kaimų tema yra nauja, į pagalbą projektus koordinuosiančioms VVG turėtų būti kviečiami mokslo atstovai bei kiti inovacijas pritaikyti gebantys asmenys. Sumanaus kaimo priemonė turėtų prisidėti prie kaimo gyvybingumo, patrauklumo didinimo, kad kaimas taptų vieta, kurioje gera gyventi.

Parengta pagal VDU Žemės ūkio akademijos prof. dr. Vilmos Atkočiūnienės ir lektoriaus Alvydo Aleksandravičiaus medžiagą.